

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

Heinrich Rickert τακτ. καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg.
— Kari Joël τακτ. καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Basel.—Ernst Hoffman
τακτ. καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg.—Erich Frank, τακτ. καθ.
τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg.—Guido Calogero τακτ. καθ. τοῦ Πανε-
πιστημίου τῆς Ρώμης.—Κ. Τριανταφυλόπουλος τακτ. καθ. τοῦ Πανεπιστη-
μίου τῶν Ἀθηνῶν.—August Faust ὑφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Hei-
delberg.—Καρ. Τζωρεζόπουλος ὑφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν.—
Franz Böhm διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας.—Παν. Κανελλόπουλος ὑφηγ. Πα-
νεπιστημίου Ἀθηνῶν.—Κωνσταντῖνος Τσαῦσος διδάκτωρ τῆς Νομικῆς—
*Ιωάν. Θεοδωρακόπουλος διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας.

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ
Ι. Ν. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
"ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ"
ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΛΩ 8
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΥΠΟ

HANS KELSEN

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. *Ἡ οὐσία τῆς πολιτείας*

§ 1. Ἡ πολιτεία ὡς τάξις φυσικῆ τάξις (τάξις τοῦ ὄντος) καὶ δεοντολογικὴ τάξις (τάξις τοῦ δέοντος). Φυσικὸς νόμος, πραγματικὴ ἐνέργεια καὶ κῦρος. § 2. Ἡ πολιτεία ὡς ὑπερφυσικὴ ἀρχή, ἡ ὑποταγὴ εἰς τὴν πολιτείαν. § 3. Ἡ πολιτεία ὡς ὑπερατομικὴ βούλησις. § 4. Ἡ πραγματικὴ ἐνέργεια τῆς πολιτειακῆς τάξεως· κανὼν καὶ παράστασις τοῦ κανόνος. § 5. Ἡ σχέσις μεταξὺ κύρους καὶ πραγματικῆς ἐνεργείας τῆς πολιτειακῆς τάξεως. Δέον καὶ πραγματικότης. § 6. Ἡ πολιτεία ὡς δύναμις. § 7. Ὁ καταλογισμὸς εἰς τὴν πολιτείαν. § 8. Ὁ φυσικὸς καὶ ὁ δεοντολογικὸς καταλογισμὸς. § 9. Ἡ πολιτεία ὡς ἰδανικὴ τάξις. § 10. Ὁ δεοντολογικὸς χαρακτὴρ τῶν κοινωνικῶν μορφῶν· φύσις καὶ πνεῦμα. § 11. Ἡ πολιτεία ὡς ἐξαναγκαστικὴ τάξις. § 12. Ἡ πολιτειακὴ τάξις ὡς τάξις δικαίου. § 13. Ἡ νομικὴ διάταξις, τὸ ὑποκείμενον τοῦ δικαίου, τὸ ὑποκειμενικὸν δίκαιον, ὁ πρωτογενὴς καὶ ὁ δευτερογενὴς κανὼν δικαίου. § 14. Ἡ πολιτεία ὡς τάξις δικαίου μὲ ὄργανα λειτουργοῦντα διὰ κατανομῆς τῆς ἐργασίας. Ἡ κατὰ μορφήν καὶ καθ' ὕλην ἔννοια τῆς πολιτείας. § 15. Ὁ δυϊσμὸς πολιτείας καὶ δικαίου. § 16. Τὰ προβλήματα τῆς γενικῆς πολιτειολογίας ὡς προβλήματα τοῦ δικαίου.

II. *Τὸ κῦρος τῆς πολιτειακῆς τάξεως. (Στατικὴ)*

A' *Τὸ Κῦρος*

(*Ἡ καλουμένη πολιτειακὴ βία, ἡ κυριαρχία πολιτεία καὶ διεθνὲς δίκαιον*).

§ 17. Ἡ πολιτειακὴ βία ὡς κῦρος τῆς πολιτειακῆς τάξεως. § 18. Ἡ κυριαρχία τῆς πολιτείας· ὁ θεμελιώδης κανὼν ἢ τὸ σύνταγμα κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς λογικῆς τοῦ δικαίου. § 19. Ἡ ἀποκλειστικότης (μοναδικότης) τῆς κυριάρχου τάξεως. § 20. Ἡ κυριαρχία τῆς πολιτείας καὶ ἡ τάξις τοῦ

διεθνούς δικαίου. § 21. Τὰ πρωτεία τῆς ἐνδοπολιτειακῆς τάξεως τοῦ δικαίου. § 22. Τὰ πρωτεία τῆς τάξεως τοῦ διεθνούς δικαίου. § 23. Ἡ σχέσις τῶν δύο ὑποθέσεων ἢ δυαδική κατασκευή. § 24. Ἡ δικαιολογικὴ φύσις τοῦ διεθνούς δικαίου.

Β' Ἡ τοπικὴ, χρονικὴ καὶ προσωπικὴ ἐκτάσις τοῦ κύρους.

(Ἡ ἐκτάσις τῆς πολιτείας καὶ ὁ ἴσος τῆς πολιτείας).

§ 25. Τὸ περιορισμένον καὶ τὸ ἀπεριόριστον τῆς τοπικῆς ἐκτάσεως τοῦ κύρους. § 26. Ἡ κατὰ τόπον μονιμότης. § 27. Ὁ περιορισμὸς τῆς τοπικῆς ἐκτάσεως τοῦ κύρους τῆς ἐννόμου τάξεως τῶν κατ' ἴδιαν πολιτειῶν διὰ τοῦ διεθνούς δικαίου. § 28. Ὁ περιορισμὸς τῆς χρονικῆς ἐκτάσεως κύρους τῆς πολιτειακῆς τάξεως τοῦ δικαίου. § 29. Ὁ περιορισμὸς τῆς προσωπικῆς ἐκτάσεως τοῦ κύρους τῆς πολιτειακῆς τάξεως τοῦ δικαίου. § 30. Ἡ θεωρία περὶ λαοῦ τῆς πολιτείας ὡς θεωρία περὶ τοῦ δικαίου ἐν τῇ ὑποκειμενικῇ ἐννοίᾳ. § 31. Καθῆκον δικαίου καὶ πολιτειακὴ ὑπακοή. § 32. Τὰ πολιτικὰ δικαιώματα. § 33. Ἡ ἐνέργεια τῶν ἀρχῶν τῆς πολιτείας. § 34. Τὸ δικαίωμα ἐγκλήσεως. § 35. Ἡ δικαιοπραξία. § 36. Δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν δίκαιον. § 37. Τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα. § 38. Ἡ συνταγματικὴ προστασία τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων. § 39. Ὁ οὐσιώδης χαρακτὴρ τῆς παθητικῆς σχέσεως (καθῆκον). § 40. Ἡ ὑπηκοότης.

Γ' Ἡ τοπικὴ δικίρεσις τῆς πολιτείας.

(Συγκέντρωσις καὶ ἀποκέντρωσις αἱ ἐνώσεις τῶν πολιτειῶν).

§ 41. Γενικὴ καὶ μερικὴ ἀποκέντρωσις (συγκέντρωσις). § 42. Τὸ στατικὸν καὶ τὸ δυναμικὸν στοιχεῖον. § 43. Ἡ τελεία καὶ ἡ ἀτελής ἀποκέντρωσις. § 44. Ἡ διοικητικὴ ἀποκέντρωσις. § 45. Ἡ ἀποκέντρωσις μετ' αὐτοδιοικούμενα σώματα. § 46. Ἡ ἀποκέντρωσις κατὰ «χώρας» (Länder). § 47. Ἡ πολιτεία ὡς μέλος μιᾶς ὀμοσπονδίας πολιτειῶν. § 48. Ἡ ὀμοσπονδία πολιτειῶν καὶ ἡ πολιτειακὴ ὀμοσπονδία. § 49. Αἱ λοιπαὶ ἐνώσεις πολιτειῶν. § 50. Ἡ κοινωνία τοῦ διεθνούς δικαίου.

III. Ἡ γένεσις τῆς πολιτειακῆς τάξεως. (Δυναμικὴ)

Α' Τὰ στάδια τῆς γενέσεως.

(Αἱ τρεῖς ἀρχαὶ ἢ λειτουργίαι τῆς πολιτείας).

§ 51. Νομοθεσία καὶ ἐκτέλεσις. § 52. Τὸ σύνταγμα. § 53. Νόμος καὶ διάταγμα. § 54. Ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις. § 55. Ἡ δικαιοπραξία. § 56. Ἡ ἔμμεσος πολιτειακὴ διοίκησις. § 57. Ἡ ἄμεσος πολιτειακὴ διοίκησις. § 58. Ἡ διάκρισις τῶν ἀρχῶν.

Β' Τὰ ὄργανα τῆς πολιτειακῆς γενέσεως.

(Τὰ πολιτειακὰ ὄργανα).

§ 59. Ὅργανον, λειτουργία ὀργάνων, καὶ φορεῖς ὀργάνων. § 60. Ἡ κατὰ περιεχόμενον ἐννοία τοῦ ὀργάνου ὁ ὑπάλληλος. § 61. Ἡ κατὰ περι-

εχόμενον έννοια τῆς πολιτείας. § 62. Ἡ δημιουργία τῶν πολιτειακῶν ὀργάνων. § 63. Ἀπλᾶ καὶ σύνθετα πολιτειακὰ ὄργανα ἢ διαδικασία. § 64. Ἡ νομιμότης τῆς λειτουργίας τοῦ ὀργάνου. § 65. Ὑπαλληλία καὶ συναλληλία τῶν ὀργάνων. § 66. Τὸ «άνώτατον» ὄργανον ὁ άνώτατος πολιτικός άρχων. § 67. Τά άντιπροσωπευτικά ὄργανα.

Γ. Αἱ μέθοδοι τῆς γενέσεως.

(Αἱ μορφαὶ τῆς πολιτείας).

§ 68. Ἡ έννοια τῆς μορφῆς τῆς πολιτείας ἡ μοναρχία καὶ δημοκρατία, ὡς ἰδανικοὶ τύποι. § 69. Ἡ πραγματοποίησις τῶν δύο ἰδανικῶν τύπων ἢ άρχή τῆς πλειοψηφίας. § 70. Αἱ μικταὶ μορφαί. § 71. Αἱ άρχαιότεραι μορφαὶ τῆς άπολύτου καὶ τῆς περιορισμένης μοναρχίας. § 72. Ἡ συνταγματική μοναρχία καὶ ἡ δημοκρατική πολιτεία. Ὁργάνωσις τῆς νομοθεσίας. § 73. Ἡ έκτέλεσις εἰς τὴν συνταγματικὴν μοναρχίαν καὶ τὴν δημοκρατικὴν πολιτείαν. § 74. Προεδρική καὶ κοινοβουλευτικὴ κυριαρχία ἐν τῇ δημοκρατικῇ πολιτεία. § 75. Τὸ κοινοβούλιον. § 76. Τά έκλογικὰ συστήματα. § 77. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ λαοῦ καὶ τὸ referendum. § 78. Μορφή τῆς πολιτείας καὶ κοσμοθεωρία.

Εἰσαγωγή

Ὁ ὅρος «γενικὴ θεωρία τῆς πολιτείας» ἢ—ὅπως ὀνομάζουσι τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτὸν κλάδον εἰς τὴν γερμανικὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτείας—«γενικὴ πολιτειολογία» περιλαμβάνει συνήθως σειρὰν ὀρισμένων προβλημάτων καὶ μάλιστα τὴν *οὐσίαν τῆς πολιτείας*, ποῦ συνίσταται εἰς τὴν σχέσιν τῆς πρὸς τὴν κοινωνίαν, τὴν ἠθικὴν γενικῶς καὶ τὴν πολιτικὴν εἰδικῶς καὶ κυρίως εἰς τὴν σχέσιν τῆς πρὸς τὸ δίκαιον. Ἐπειτα ἐγκλείει ὁ ὅρος αὐτὸς τὴν θεωρίαν τῶν καλουμένων «στοιχείων» τῆς πολιτείας ἢ τοιαῦτα εἶναι ἡ ἐξουσία τῆς πολιτείας, ἡ ἔκτασις τῆς πολιτείας καὶ ὁ λαὸς τῆς πολιτείας ἢ ἐπίσης περιλαμβάνει τὴν θεωρίαν τῶν εἰδικῶν *λειτουργιῶν* ἢ τῶν *ἐξουσιῶν* τῆς πολιτείας, τὴν νομοθεσίαν, τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν διοίκησιν, καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὀργάνων τῆς πολιτείας, καὶ τὴν θεωρίαν τῶν μορφῶν τῆς πολιτείας (μοναρχία καὶ δημοκρατία). Κατὰ κανόνα δὲ κλείεται ὁ κύκλος τῶν προβλημάτων αὐτῶν μὲ τὴν θεωρίαν τῶν ἐνώσεων τῶν πολιτειῶν.

Ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ προβλήματα αὐτὰ ἀποτελοῦν τῶ ὄντι αὐτοτελὲς καὶ ἀναγκαῖον σύστημα ἀπορρέει ἡ λύσις τοῦ προ-

βλήματος, ἂν ἢ καλουμένη, «γενική πολιτειολογία» ὡς γενική θεωρία τῆς πολιτείας ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται οὕτω, ἂν δικαίως πρέπει νὰ θεωρητῆται ὡς αὐτοτελής ἐπιστήμη. Ἡ ἐσωτερικὴ σχέσις τῶν προβλημάτων τῆς βεβαίως δὲν ἔχει καταδειχθῆ σαφῶς ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ πολιτειολογία θὰ παύσῃ παρέχουσα τὴν ὑποψίαν ὅτι εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αὐθαίρετον συμπίλημα καὶ θὰ νομιμοποιηθῆ ὡς γνησία ἐπιστήμη, μόνον ὅταν κατορθωθῆ νὰ λυθοῦν καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ὅλα τὰ προβλήματα, τὰ συγκεντρούμενα εἰς τὸν ὅρον αὐτὸν, ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θεμελιώδη ἀρχήν.

Τοῦτο πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσωμεν κατωτέρω. Σκιαγραφούντες δὲ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ διάγραμμα τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς πολιτείας δίδομεν κατὰ τὰς κυρίας γραμμάς, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὴν πολεμικὴν κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θεωρίας, τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐκτενεστέρου ἔργου τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύσαμεν περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. (1)

I. Ἡ οὐσία τῆς πολιτείας.

§ 1. Ἡ πολιτεία εἶναι τάξις ἀνθρωπίνων σχέσεων. Ὅταν χαρακτηρίζουν τὴν πολιτείαν ὡς «ἔνωσιν» ἢ ὡς «σύνδεσμον» ἀνθρώπων, προϋποθέτουν πάντοτε, ὅτι ὁ «σύνδεσμος» αὐτός, τοῦτέστι ἢ ὑπαρξίς τοῦ δεσμοῦ μεταξὺ ἀνθρώπων, ὀνομαζομένου «πολιτεία», ἐπιτυγχάνεται ἢ ὀρθώτερον ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῶν ἀνθρώπων *τακτοποιεῖται* κατὰ ἓνα ὠρισμένον τρόπον. Μπορεῖ ὁμως κατὰ δύο τρόπους νὰ γίνῃ λόγος περὶ «τάξεως», περὶ νόμου. Ὅμιλοῦμεν περὶ «τάξεως φυσικῆς» καὶ ἐννοοῦμεν δι' αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἀντικείμενα τῆς φύσεως τῷ ὅτι σχετίζονται πρὸς ἀλληλα κατὰ ὠρισμένον, διὰ τῶν *φυσικῶν νόμων* ἐκφραζόμενον τρόπον, ὅτι κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ σχετίζονται ἔτσι. Αὕτη ἢ *ἀνάγκη* εἶνε ἀνάγκη τοῦ γενικοῦ νόμου τῆς *αἰτίας* ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ φυσικοὶ νόμοι εἶναι νόμοι εἰδικοί. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρεθῆ ἀντικείμενον φυσικόν, ποῦ νὰ παρουσιάσῃ ἄλλας σχέσεις

(1) Allgemeine Staatslehre, Verlag Julius Springer, Berlin 1925.

ἀπὸ τὰς σχέσεις. ποῦ ὁρίζει ἡ τάξις τῆς φύσεως, εἶναι ἀδύνατον νὰ τεθῆ τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἓνα φυσικὸν νόμον ἢ νὰ διασπάσῃ ἓνα φυσικὸν νόμον· τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο καὶ ἀκατανόητον. Ἐὰν ἓνα φυσικὸν ἀντικείμενον ὑπὸ ὁρισμένης προϋποθέσεως παρουσιάζει σχέσεις διαφορετικὰς ἀπ' ὅ,τι ὁρίζει ὁ—προϋποτιθέμενος—φυσικὸς νόμος, τοῦτο θὰ ἦτο ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν διετύπωσε ὀρθῶς τὸν φυσικὸν αὐτὸν νόμον· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι ἀντανόητον, ὅτι πρέπει ὁ νόμος νὰ διατυπωθῆ ἔτσι ὥστε τὸ νέον γεγονός νὰ ἐννοηθῆ ὡς ὑπαγόμενον καὶ αὐτὸ εἰς τὸν νόμον. Ἡ τάξις τῆς φύσεως εἶναι μόνον τὸ σύνολον, τὸ σύστημα τῶν φυσικῶν νόμων.

Ὅμιλοῦν ὁμοίως καὶ περὶ τάξεως κατὰ ἐντελῶς διαφορετικὴν ἐννοίαν. Ὅχι περὶ ἐνὸς συστήματος φυσικῶν νόμων, ἀλλὰ περὶ κανόνων. Οἱ κανόνες δὲν διατυπώνουν ἐκεῖνο, ποῦ τῷ ὄντι γίνεται καὶ ποῦ ἀνεξαιρέτως, κατ' ἀνάγκην, γίνεται, ἀλλὰ ὁρίζουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει, δεόν νὰ γίνεται, ἂν καὶ ἴσως δὲν γίνεται πάντοτε. Τοιαύτη *δεοντολογικὴ* τάξις ἔχει βεβαίως ὡς ἀντικείμενον μόνον ἀνθρωπίνας σχέσεις, τὰ δὲ ἄλλα γεγονότα τὰ συμπεριλαμβάνει μόνον κατὰ τὴν οὐσιώδη αὐτῶν σχέσιν μὲ τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις, τοῦτέστι ὡς προϋποθέσεις ἢ ὡς ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπίνης πράξεως· ἐξ ἄλλου μπορεῖ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη πράξις νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον τῆς φυσικῆς τάξεως. Κατὰ τὸ νόημα μιᾶς δεοντολογικῆς τάξεως εἶναι κανεὶς *ὑποχρεωμένος* νὰ συμπεριφέρεται κατὰ ὁρισμένον τρόπον, νὰ πράττῃ τοῦτο καὶ νὰ μὴν πράττῃ ἐκεῖνο. Ἐὰν ὁμοίως δὲν συμπεριφέρεται κανεὶς κατὰ τὸν ὁρισμένον αὐτὸν τρόπον, ἂν παραμελῆ κανεὶς νὰ πράξῃ ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πράξῃ, ἢ πράττει κανεὶς ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ μὴν πράξῃ, τότε ὁ κανὼν βεβαίως δὲν θίγεται δι' αὐτοῦ, οὔτε κινδυνεύει ἡ δεοντολογικὴ τάξις ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξίν της. Βεβαίως λέγουν, ὅτι ὁ κανὼν ἢ ἡ τάξις «προσβάλλεται», «διασπᾶται», ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ κανὼν αὐτὸς, ἢ ἡ δεοντολογικὴ τάξις ἔπαυσε καὶ νὰ *ἰσχύῃ*, νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος της. Εἰς τὸ κῦρος αὐτὸ ἔγκειται ἡ εἰδικὴ ὑπαρξις τῆς δεοντολογικῆς τάξεως. Καὶ τὸ κῦρος αὐτὸ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ κάποιαν *πραγματικότητα*, ἀνταποκρινομένην εἰς τὴν τάξιν αὐτήν, πραγματικότητα ὅπως εἶναι ἡ ὑπαρξις τῆς φύσεως. Ὁ κανὼν οὐ κλείψει ἢ οὐ ψευδομαρτυρήσῃ, διατηρεῖ ἀμετάβλητον τὸ κῦρος του καὶ ὅταν

ἀκόμη εἰς τὴν πραγματικότητα ὁ ἕνας ἢ ὁ ἄλλος ἄνθρωπος κλέπτει ἢ ψεύδεται. Οἱ φυσικοὶ νόμοι κανονίζονται κατὰ τὰ γεγονότα, τὰ γεγονότα ὁμως—καὶ μάλιστα ὡς πράξεις ἢ ὡς παραλείψεις τῶν ἀνθρώπων—δέον νὰ κανονίζονται συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας.

§ 2. Ἐπιχειρήσωμεν νὰ συλλάβωμεν τὴν εἰδικὴν ἔννοιαν κατὰ τὴν ὁποίαν γίνεται γενικῶς λόγος περὶ πολιτείας καὶ εἰδικῶς ἐν τῇ γενικῇ πολιτειολογίᾳ, πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ τάξις, ποὺ χαρακτηρίζομεν ὡς πολιτείαν, ἔχει πρωτίστως τὴν ἔννοιαν δεοντολογικῆς τάξεως. Μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοηθῶν ὠρισμένοι, συχνὰ ἐπαναλαμβανόμενοι, ἰσχυρισμοὶ περὶ τῆς οὐσίας τῆς πολιτείας, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ προσδώσῃ κανεὶς εἰς αὐτοὺς μυστικιστικὴν σημασίαν. Τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς εἶναι, πρὸ παντὸς ἄλλου, ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ πολιτεία εἶναι κατ' οὐσίαν *ὑπερφυσικὴ ἀρχή* καὶ κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ σχέσις τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὴν συμπεριφορὰν κανονίζει ἡ τάξις τῆς πολιτείας, παριστάνεται ὡς *σχέσις ἱεραρχικῆ*, ὅπου τὸ ἕνα μέλος τῆς σχέσεως ὑποτάσσεται καὶ τὸ ἄλλο ὑποτάσσει, οἱ δὲ ἄνθρωποι θεωροῦνται ὡς οἱ «*ὑποτεταγμένοι*» εἰς τὴν πολιτείαν. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ συλλάβῃ τὴν οὐσίαν τῆς πολιτείας χωρὶς τὴν ἰδέαν, ὅτι ἀπὸ τὴν πολιτείαν ἐκπορεύονται *ὑποχρεώσεις*, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ζοῦν εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς πολιτείας, εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἔχουν ὠρισμένας ἀμοιβαίας σχέσεις. Τὴν δὲ πολιτείαν, ποῦ εἶναι ἡ ὑπερφυσικὴ ἀρχή, ἡ ἰσταμένη ὑπεράνω τοῦ ἀνθρώπου, μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐννοήσῃ μόνον ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι μία τάξις, ὑποχρεοῦσα τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὠρισμένον τρόπον συμπεριφορᾶς, συνεπῶς ὡς σύστημα κανόνων ρυθμιζόντων τὰς ἀνθρωπίνας σχέσεις. Βεβαίως ὁμιλοῦν καὶ περὶ τῆς «*ὑπερφυσικῆς δυνάμεως τῆς φύσεως*» καὶ περὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ φύσις «*ὑπαγορεύει*» εἰς τὰ πράγματα τὸν νόμον καθ' ὃν ἐνεργοῦν καὶ περὶ τοῦ ὅτι τὰ πράγματα εἶναι «*ὑποτεταγμένα*» εἰς τὴν φύσιν. Αὐτὸ ὁμως εἶναι ὀφθαλμοφανῶς μόνον ἀναλογία καὶ μάλιστα ὄχι καὶ τόσον ἐπιτυχῆς συγκρίνουν τὴν φύσιν, τὴν ἰσταμένην ὑπὸ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ ἢ τῶν φυσικῶν νόμων, μετὰ τὴν πολιτείαν, τὴν ἰσταμένην ὑπὸ ἕνα βασιλέα ἢ τοὺς νόμους τοῦ δικαίου, χωρὶς δι' αὐτοῦ νὰ συνταυτίζουν τὴν τάξιν τῆς φύσεως μετὰ τὴν πολιτειακὴν τάξιν. Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι τὸ πρῶτον ἐσκέφθησαν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ περὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεών των, ἐπειδὴ ἡ

ἐπιστήμη τῆς πολιτείας καὶ ὄχι ἡ — φυσικὴ ἐπιστήμη—εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη ἐπιστήμη, διὰ τοῦτο εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη μεταχειρίζεται κατ' ἀρχὰς τὰς ἐννοίας, ποῦ ἦσαν προωρισμένοι διὰ τὴν κατανόησιν τῆς πολιτείας καὶ ὅτι ἀντελήφθησαν τὴν φύσιν ὡς ἓνα μέγαλον πολιτειακὸν ὄργανισμὸν. Τῷ ὄντι ἡ ἐννοία τοῦ φυσικοῦ νόμου κατάγεται ἀπὸ τὴν ἐννοιαν τοῦ κανόνος, ὑπέστη δὲ βεβαίως πλήρη ἀλλοίωσιν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενόν της.

§ 3. Ὅπως ἐννοοῦν τὴν πολιτείαν ὡς ὑπερφυσικὴν ἀρχήν, ἔτσι χαρακτηρίζουν αὐτὴν συχνὰ καὶ ὡς «βούλησιν» καὶ ἡ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι κατ' οὐσίαν βούλησις ἢ καθορίζουν ὅτι ἔχει κατ' οὐσίαν βούλησιν. Ἡ «βούλησις» αὐτὴ—καθὼς ἰσχυρίζονται—δὲν εἶναι ἡ βούλησις ὠρισμένων ἀνθρώπων. Βεβαίως μεταχειρίζεται ἡ βούλησις τῆς πολιτείας ἢ ἡ πολιτεία ὡς βούλησις ὠρισμένους ἀνθρώπους καὶ τὴν θέλησιν αὐτῶν ὡς ὄργανά της. Ἡ βούλησις ὅμως αὐτῆς ταύτης τῆς πολιτείας εἶναι κατὰ διαφορετικὸν ἀπὸ τὴν βούλησιν τῶν ἀνθρώπων, ποῦ εἶναι ὑποτεταγμένοι εἰς τὴν πολιτείαν, ἡ δὲ βούλησις τῆς πολιτείας εἶναι ὑπερτέρα ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν ἄθροισμα τῶν εἰδικῶν βουλήσεων, ἴσταται ὑπεράνω τῶν βουλήσεων αὐτῶν. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἰσχυρισμοὶ εἶναι τότε μόνον πλήρεις νοήματος καὶ παύουν νὰ εἶναι παρανοήματα τῆς μυστικιστικῆς ψυχολογίας, ποῦ ἐργάζεται πάντοτε μὲ πλάσματα, ὅταν ἐννοήσῃ κανεὶς τὴν μυστηριώδη «βούλησιν» τῆς πολιτείας ὄχι ὡς πραγματικὸν ψυχικὸν γεγονός (ὑπὸ ψυχολογικὴν ἐννοιαν ἢ βούλησις ὑπάρχει μόνον ὡς βούλησις ὠρισμένων ἀνθρώπων, ἔξω ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀτόμου δὲν ὑπάρχει βούλησις), ἀλλὰ ὡς εἰκονικὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ κύρους τῆς δεοντολογικῆς τάξεως, ποῦ ὀνομάζομεν πολιτείαν. Τὸ δεοντολογικὸν αὐτὸ κύρος εἶναι ἡ εἰδικὴ σφαῖρα ὅπου ὑπάρχει ἡ πολιτεία.

§ 4. Κατὰ διαφορετικὸν εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐνέργεια τῆς πολιτειακῆς τάξεως. Βεβαίως ἡ πολιτειακὴ τάξις δὲν ἔχει μόνον κύρος, ἀλλὰ ἔχει—μέχρις ἐνὸς ὠρισμένου βαθμοῦ—καὶ πραγματικὴν ἐνέργειαν ὄχι μόνον δέον νὰ ἀκολουθῆται, ἀλλὰ καὶ ἀκολουθεῖται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Ἡ πραγματικὴ σχέσις τῶν ἀνθρώπων ἀνταποκρίνεται κατὰ προσέγγισιν πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς πολιτειακῆς τάξεως. Ἐν τούτοις δέον νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ ἐκφράζεσθαι ἐγκλείει συνωνυμίας αἱ ὁποῖαι ὀδηγοῦν εἰς μεγάλας πλάνας. Κυρίως δὲν εἶναι ὁ καιὼν ἢ ἡ δεοντολογικὴ τάξις, κατὰ τὴν εἰδικὴν

αὐτῆς ὑπόστασιν ὡς κύρους, ἢ ὁποῖα «ἐνεργεῖ». Εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνονται τὸν κανόνα ἢ ἔχουν τὴν παράστασιν τῆς τάξεως. Ἡ παράστασις αὐτὴ ἐνεργεῖ διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι αὐτὴ παρακινεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς συμπεριφορὰν ἀνάλογον πρὸς τὴν παράστασιν, πρὸς τὴν ἀντίληψιν αὐτήν. Ἐνας ἄνθρωπος π.χ. ποῦ σκανδαλίζεται νὰ ὑφαρπάσῃ κᾶτι ἀπὸ ἑνὸς ἄλλου, ἐνθυμεῖται τὴν πολιτειακὴν ἐντολήν· οὐ κλέψει καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς παραστάσεως αὐτῆς δὲν διαπράττει τὴν κλοπὴν. Ὁ κανὼν ὡς τοιοῦτος εἶναι ἓνα γεγονός ἐξωψυχολογικόν, εἶναι ἢ ἔκφρασις τοῦ **δόντος** καὶ τὸ «κῦρος» του δὲν ἀνήκει εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ **φυσικοῦ** ὄντος, τοῦ διεπομένου ἀπὸ τὸν νόμον τῆς αἰτίας. Ἡ **παράστασις**, ποῦ ἔχει ὡς ἀντικείμενόν της (περιεχόμενόν της) τὸν κανόνα, ἢ ψυχικὴ ἐνέργεια, ποῦ «εἶναι φορεὺς» τοῦ κανόνος ὡς πνευματικοῦ περιεχομένου, εἶναι ἓνα καθαρῶς ψυχολογικόν γεγονός· μπορεῖ νὰ εἶναι αἰτία καὶ ἀποτέλεσμα, διότι εὐρίσκεται εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ φυσικοῦ ὄντος. **Αὐτὴ** εἶναι ἢ **ἐνεργοῦσα** παράστασις, τοῦτέστι ἢ ἔχουσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάλογον πρὸς τὸν κανόνα συμπεριφορὰν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ προκαλοῦσα αὐτὸ αἰτιολογικῶς. Πρέπει συνεπῶς νὰ διακρίνωμεν σαφῶς τὸν **κανόνα** ποῦ **ἰσχύει**, ποῦ **ἔχει κῦρος**, καὶ τὴν **παράστασιν** τοῦ κανόνος ποῦ **ἐνεργεῖ**. Ὄταν διακρίνη κανεὶς μόνον τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ **κανόνος**, τότε ἐκφράζεται μὲ μίαν συντομίαν, ἢ ὁποῖα ἐπιτρέπεται μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἔχει κανεὶς πλήρη συνείδησιν τῶν δύο διαφόρων ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καλύπτονται ὑπὸ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὄρον, τὸν «κανόνα».

§ 5. Τὸ γεγονός, ὅτι ἡ τάξις, ἢ χαρακτηριζομένη ὡς πολιτεία, ὄχι μόνον ἔχει δεοντολογικόν κῦρος, ἀλλὰ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀναπτυχθεῖσαν ἐννοιαν, δὲν πρέπει νὰ μᾶς παραπλανήσῃ εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ πολιτειακὴ τάξις εἶναι τάξις ὄντος, ὅπως εἶναι ἢ τάξις τοῦ φυσικοῦ ὄντος, καὶ ὅτι δὲν εἶναι κανόνες, ἀλλ' οὕτως εἰπεῖν, φυσικοὶ νόμοι ἐκεῖνοι ποῦ ἀποτελοῦν τὸ σύστημα τῆς πολιτειακῆς τάξεως. Ἡ παραδοχὴ αὐτὴ δὲν δικαιολογεῖται καὶ ὅταν ἀκόμη ἀναγκασθῇ νὰ ὁμολογήσῃ κανεὶς, ὅτι ἡ πολιτειακὴ τάξις, ὡς τοιαύτη, τότε μόνον προϋποτίθεται ἔχουσα κῦρος, ὅταν ἢ περὶ αὐτῆς παράστασις ἐνεργεῖ μέχρις ἐνός ὁρισμένου βαθμοῦ, ὅταν δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ῥυθμίζει ἢ δεοντολογικὴ τάξις τὴν ἀμοι-

·βαιαν σχέσιν, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν παράστασιν τῆς τάξεως αὐτῆς, συμπεριφέρονται τῷ ὄντι, κατὰ τὸ πλεῖστον, συμφώνως πρὸς τὴν τάξιν. Μπορεῖ νὰ εἴπωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος· κάποια πραγματικότης τῆς πολιτειακῆς τάξεως ἀποτελεῖ βεβαίως τὴν *conditio sine qua non*. ὄχι ὁμως καὶ τὴν *conditio per quam* διὰ τὸ κῦρος τῆς τάξεως αὐτῆς. Ἐὰν ὁμως προσέξῃ κανεὶς ἀκριβέστερον θὰ ἴδῃ ὅτι εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀδιάφορον, ἂν ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἀνταποκρίνεται γενικῶς εἰς τὴν ὡς ἔγκυρον προϋποτεθεῖσαν τάξιν, προεκλήθῃ ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν παράστασιν τῆς τάξεως αὐτῆς. Ἐὰν καὶ εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ διὰ ποῖον λόγον οἱ ἄνθρωποι συμπεριφέρονται σύμφωνα μὲ τὴν πολιτειακὴν τάξιν, ἐν τούτοις μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ μὲ ἀρκετὴν βεβαιότητα, ὅτι εἰς ἀρκετὰ πολλὰς περιπτώσεις ὄχι, ἢ τοῦλάχιστον ὄχι *μόνον* ἡ παράστασις μιᾶς πολιτειακῆς ἐντολῆς εἶναι ἡ ὁδηγοῦσα τὸν ἄνθρωπον εἰς κανονικὴν συμπεριφορὰν. Εἶναι πολλάκις θρησκευτικαὶ ἢ ἠθικαὶ παραστάσεις ποῦ παρακινοῦν τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ κλέπτῃ, νὰ ἐπιστρέφῃ ἕνα ληφθὲν δάνειον ἢ νὰ δηλώνῃ τὰ εἰσοδήματά του ἐπακριβῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φορολογίας. Ὅχι ὁ φόβος τῆς πολιτειακῆς ποινῆς ἢ τῆς ἐκτελέσεως, ὑπὸ τὴν κύρωσιν τῶν ὁποίων τελεῖ ἀκριβῶς ὁ πολιτειακὸς κανὼν, ἀλλὰ ἡ σκέψις περὶ θεοῦ, περὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν συνανθρώπων ἢ περὶ τῆς κοινωνικῆς ὑπολήψεως, αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα ποῦ παρακινοῦν τὸν ἄνθρωπον νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς ἐντολὰς τῆς πολιτείας. Ἡ σχέσις, ποῦ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ κύρους τῆς δεοντολογικῆς τάξεως τῆς πολιτείας καὶ τῆς σφαίρας τοῦ πραγματικοῦ γίνεσθαι, πρέπει ἄρα νὰ διατυπωθῇ καλλίτερον κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· ἡ πολιτειακὴ τάξις τότε μόνον προῦποτίθεται ὡς δεοντολογικῶς ἔγκυρος, ὅταν ἡ πραγματικὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ἡ τάξις αὐτή, ἀνταποκρίνεται, μέχρις ἑνὸς ὁρισμένου βαθμοῦ, εἰς τὸ περιεχόμενόν της. Θὰ ἦταν βεβαίως ἀνόητον νὰ προϋποθέσῃ κανεὶς μίαν πολιτειακὴν τάξιν ὡς ἔγκυρον εἰς τὴν ὁποίαν κατ' οὐδένα τρόπον ἀνταποκρίνεται ἢ συμμορφώνεται ἡ πραγματικὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχουν βεβαίως μερικά μεμονωμένα παραδείγματα στενοκεφάλων, ποῦ ἀκόμη σήμερον θεωροῦν τὴν πολιτειακὴν τάξιν τῆς τσαρικῆς Ρωσσίας ὡς ἔγκυρον καὶ ὅ,τι συνετελέσθη ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐντεῦθεν τὸ θεωροῦν ὡς παράνομον, μὲ τὴν αἰτιολογίαν, ὅτι ἡ παλαιὰ τάξις δὲν

μετεβλήθη με νόμιμα μέσα. Τοῦτο ὅμως θεωρεῖται γνώμη παραλογισομένων. Ποίαν σημασίαν μπορεί νὰ ἔχη τὸ γεγονός, τοῦ νὰ θεωρῆ κανεῖς ὡς ἔγκυρον μίαν τάξιν μετὰ τὸ μέτρον τῆς ὁποίας *καμμία* πλέον ἔννομος κατάστασις δὲν δύναται νὰ ὀρισθῆ;

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ δεοντολογικὴ τάξις δὲν πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη ὥστε *κάθε* πραγματικὴ σχέσις τῶν εἰς αὐτὴν ὑποτεταγμένων ἀνθρώπων νὰ ἐμφανίζεται ὡς κανονικὴ. Τὸ περιεχόμενον τῆς δεοντολογικῆς τάξεως πρέπει μάλιστα νὰ εἶναι τοιοῦτο ὥστε νὰ ὑπάρχη ἡ *δυνατότης ἀντιφάσεως* μεταξὺ εἰδικῶν γεγονότων τοῦ πραγματικοῦ γίνεσθαι καὶ τῶν κανόνων τῆς τάξεως. Πρέπει νὰ εἶναι *δυνατὸν νὲ πράττει κανεῖς ἐναντίον τῆς τάξεως* ἢ τάξις πρέπει νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ «διασπᾶται», διότι διαφορετικὰ δὲν θὰ ἔχη τὸν χαρακτῆρα *δεοντολογικῆς* τάξεως. Ὁ κανὼν ποῦ διατάσει πρέπει νὰ γίνεται ἐκεῖνο ποῦ πραγματικῶς γίνεται ἢ πρέπει νὰ συμπεριφέρεσαι ὅπως πραγματικῶς συμπεριφέρεσαι, θὰ ἦταν μόνον ὡς πρὸς τὴν λέξιν καὶ ὄχι ὡς πρὸς τὸ νόημα κανῶν. Μόνον ἓνας κανὼν τοιοῦτου περιεχομένου θὰ ἔδιδε τὴν ἐγγύησιν ὅτι *σὺδέποτε* εἶναι δυνατὴ ἀντίφασις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πραγματικότητος τῆς φύσεως ἓνας τέτοιος ὅμως κανὼν θὰ ἦταν ἀνόητος. Ἡ ζητούμενη λοιπὸν σχέσις μεταξὺ τοῦ περιεχομένου ἑνὸς συστήματος ἐγκύρων μορφῶν καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ πραγματικοῦ γίνεσθαι, τοῦ συντεταγμένου πρὸς τὸ σύστημα τῶν κανόνων, εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῆ ὡς ἑξῆς· πρέπει νὰ διακρίνωμεν *ἓνα ἀνώτερον καὶ ἓνα κατώτερον ὄριον*· ἡ δὲ ἔντασις δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίῃ ἓνα *maximum* οὔτε νὰ πίπτῃ κάτω ἀπὸ ἓνα *minimum*. Τὸ πρόβλημα εἶναι λοιπὸν πολὺ περισσότερον περιπλεγμένον ἀπὸ ὅτι φαίνεται εἰς τὸν κοινὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου.

§ 6. Ἐὰν παραδεχθῆ λοιπὸν κανεῖς, κατὰ τὰ προηγούμενα, ὅτι ἡ πολιτεία εἶναι δεοντολογικὴ τάξις, δὲν θὰ παραιτηθῆ βεβαίως καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην παραδοχὴν, ὅτι ἡ πολιτεία—ἂν καὶ ὄχι ἀποκλειστικῶς ἐν τούτοις *συμπληρωματικῶς*—εἶναι *δύναμις, βία*, ἄρα φυσικὸν ὄν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκπορεύονται φυσικαὶ ἐνέργειαι. Θὰ ὑποδείξῃ δὲ κανεῖς τὰ κατασκευάσματα ἐκεῖνα, ποῦ ἐκδηλώνουν συνήθως τὴν βίαν τῆς πολιτείας, τὰ πυροβόλα, τὰ πολυβόλα καὶ τὰς χειρομβοβίδας, τὰ φρούρια καὶ τὰς φυλακὰς, τὴν ἀγχόνην καὶ τὰς λαιμητόμους. Ἀλλὰ αὐτὰ ὅλα, καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα, εἶναι ἄψυχα καὶ ἀδιάφορα ἀντι-

κείμενα, προσλαμβάνουν δὲ τὴν εἰδικὴν τῶν σημασίαν μόνον διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ μεταχειρίζονται *ἄνθρωποι*: τὸ γεγονὸς δὲ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι πράττουν τοῦτο, αὐτὸ εἶναι *κατὰ βάθος* ἀποτέλεσμα τῶν παραστάσεων ὑπὸ τῶν ὁποίων κυριαρχοῦνται καὶ δὴ τῆς παράστασεως, ὅτι *πρέπει* νὰ πράξουν ἔτσι, ὅπως ὁρίζουν οἱ πολιτειακοὶ κανόνες. Ὅταν λοιπὸν ὁμιλῇ κανεὶς περὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολιτείας, *πρέπει* νὰ ἐννοῇ τὴν δύναμιν τῶν παραστάσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡς περιεχόμενον τὴν πολιτειακὴν τάξιν ἢ (κατὰ τὴν ἀνωτέρω σημειωθείσαν συντομίαν) τὴν πραγματικὴν ἐνέργειαν τῆς πολιτειακῆς τάξεως. Ἄν νομίζῃ κανεὶς, (προσκολλημένος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν φαινομένων), ὅτι ἡ πραγματικὴ ὑπαρξίς τῆς πολιτείας ἔγκειται εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, τότε ἡ πραγματικότης *αὐτῆ* τῆς πολιτείας δὲν εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν τοῦ θεοῦ: ὑπάρχει μόνον ὅταν πιστεύῃ κανεὶς εἰς αὐτὸν. Βεβαίως εἶναι δύσκολον νὰ εἴπῃ κανεὶς, μετὰ τὰ εἰρημένα περὶ τῶν αἰτίων τῆς κατὰ τὸ δέον συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων, τί ἀπὸ τὴν πραγματικότητα αὐτὴν, ποῦ χαρακτηρίζεται ὡς «δύναμις τῆς πολιτείας», ἀνάγεται τῷ ὄντι εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τί, ὅταν φθάσωμεν εἰς τὸ βάθος τοῦ πράγματος, ὀφείλεται εἰς τὸν πανάγαθον θεὸν καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ὑπαρξεως εἶναι ἐντελῶς ὑποκειμενικὸς: *ἀντικειμενικὸν* εἶναι μόνον τὸ κῦρος τῆς δεοντολογικῆς τάξεως, τῆς ὁποίας ἡ ἔκφρασις εἶναι πολιτεία ἢ «θεὸς».

§ 7. Ἀπὸ τὴν ἀποψιν τοῦ ἀκρίτου *ἐμπειρισμοῦ* ἴσως ἀντιταχθῆ κατὰ τῶν συλλογισμῶν αὐτῶν, ὅτι εἶναι πολὺ «ἀπαγωγικοί», διότι ἀφορμῶνται ἀπὸ ἓνα εἰδικὸν κῦρος, εἰς τὸ ὁποῖον δέον νὰ ἔγκειται ἡ ὑπαρξίς τῆς πολιτειακῆς τάξεως, ὑπαρξίς ἡ ὁποία δὲν εἶναι «ἐμπειρικὴ», διότι δὲν εἶναι ἡ τῶν φυσικῶν γεγονότων τοῦ πραγματικοῦ κόσμου. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη λάβῃ κανεὶς ὡς ἀφετηρίαν ἐντελῶς «ἐμπειρικά» γεγονότα, κατ' ἀνάγκην θὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Ἄς παρατηρήσῃ κανεὶς ἐπισταμένως—διὰ νὰ κυριαρχήσῃ τῆς πολιτείας ἐννοιολογικῶς — πρῶτον τὴν καλουμένην πραγματικότητα, τουτέστι τὰ αἰσθητὰ ἀντικείμενα. Δὲν θὰ ἴδῃ κανεὶς τίποτε ἄλλο παρὰ ἀνθρωπίνας πράξεις, ἓνα ἄπειρον πλῆθος ἀπὸ ἐνεργείας ἀτόμων. Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ γνῶρισμα διὰ τοῦ ὁποίου διακρίνομεν μερικὰς ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνας αὐτὰς πράξεις ὡς *πολιτειακὰς ἐνεργείας*; Ποῖον εἶναι τὸ κριτήριον διὰ τοῦ ὁποίου *καταλο-*

γίζονται ὠρισμένοι ἀνθρώπιναι πράξεις, ὄχι εἰς τὸν πρᾶτταντα ἄνθρωπον ὡς τοιοῦτον, ἀλλὰ—δι' αὐτοῦ βεβαίως—εἰς ἓνα ἄλλο ὑποκείμενον, ἰδεῶδες ὑποκείμενον, προϋποτιθέμενον τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή εἰς τὴν «πολιτείαν»; Διὰ τὴν αἴσθησιν, τοῦτέστι διὰ τὸν ἐντελῶς «ἐμπειρικὸν» καὶ «ἐπαγωγικὸν τρόπον» τοῦ θεωρεῖν τὴν πραγματικότητα, ὑπάρχουν μόνον εἰδικαί, ἀτομικαὶ ἀνθρώπιναι πράξεις. Ἐάν δὲ θεωρῇ κανεὶς μερικὰς ἀπὸ τὰς πράξεις αὐτὰς ὡς «πολιτειακάς» ἐνεργείας—ἡ δὲ πολιτεία, διὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τοῦ θεωρεῖν τὰ πράγματα ἐνυπάρχει, ἂν ὑφίσταται, μόνον εἰς τὰς «πολιτειακάς αὐτὰς ἐνεργείας»—τότε ἡ ποιότης αὐτῶν ὡς πολιτειακῶν ἐνεργειῶν μᾶς ἐπιβάλλει νὰ μὴν θεωρήσωμεν τὰς πράξεις αὐτὰς ὑπὸ τὴν αἰσθητῶς ἀντιληπτὴν ἰδιότητα. Εἰς τὴν «πολιτείαν» ὡς τὸν «φορέα» ἢ τὸ «ὑποκείμενον» τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, καταλήγει κανεὶς μόνον μὲ διανοητικὴν ἐργασίαν τὴν ὁποίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου χαρακτηρίζομεν ὡς **καταλογισμόν**. Ἡ πολιτεία ὡς τὸ ὑποκείμενον τῶν πολιτειακῶν ἐνεργειῶν εἶναι **σημεῖον καταλογισμοῦ**. Τὸ κριτήριον ὁμοῦς διὰ τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις, τὰς ὁποίας θεωρεῖ κανεὶς ὡς πολιτειακάς ἐνεργείας, δι' ἐκεῖνας τὰς ὁποίας δύναται νὰ καταλογίσῃ κανεὶς εἰς τὴν πολιτείαν, εἶναι ἓνα καὶ μόνον· ὅτι δηλαδή αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ—καὶ μόνον αὐταὶ—**ἀνταποκρίνονται** κατὰ εἰδικὸν τρόπον εἰς τὴν ὡς ἔγκυρον προϋποτεθεῖσαν τάξιν, τοῦτέστι εἰς τοὺς **κανόνας** τοὺς διαμορφούντας τὴν τάξιν αὐτήν. Αἱ πράξεις δὲ αὐταὶ διὰ νὰ εἶναι πολιτειακαί, ἔχουν ὠρισμένας προϋποθέσεις καὶ εἶναι πράξεις ὠρισμένων ἀνθρώπων. Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν ὡς πολιτειακῶν ἐνεργειῶν δὲν σημαίνει κυρίως τίποτε ἄλλο παρὰ, ὅτι αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ **ἀνταποκρίνονται**, κατὰ εἰδικὸν τρόπον, εἰς τὴν τάξιν τῆς πολιτείας, καὶ δὴ ἐφ' ὅσον αὐταὶ κανονίζονται κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὑπὸ τῆς τάξεως, ἐκτελοῦνται ἐν τὸς τῆς σφαίρας τῆς τάξεως καὶ συνεπῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀναχθοῦν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς τάξεως. Ἡ πολιτεία ὡς ὑποκείμενον τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν εἶναι μόνον ἡ προσωποποιημένη ἔκφρασις τῆς ἐνότητος τῆς τάξεως αὐτῆς. Ἡ ἀναφορὰ τῶν ἐνεργειῶν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς τάξεως, τῆς στηριζομένης εἰς τὸν κανόνα τὸν ρυθμίζοντα τὰς ἐνεργείας αὐτάς, εἶναι ὁ «**καταλογισμὸς**» εἰς τὴν πολιτείαν. Ἡ πολιτεία εἶναι τὸ κοινὸν κέντρον τοῦ καταλογισμοῦ ὅλων τῶν κατὰ εἰδικὴν μορφήν δεοντολογικῶς χαρακτηριζομένων πολιτειακῶν πράξεων, τὸ κοινὸν σημεῖον συναντήσεως διὰ τὸν καταλογισμόν ὅλων

τῶν ὡς πολιτειακῶν ἐνεργειῶν χαρακτηριζομένων γεγονότων.

§ 8. Ἡ λογικὴ μορφή τοῦ δεοντολογικοῦ **καταλογισμοῦ**, θεμελιωδῶς διάφορος ἀπὸ πᾶσαν γνῶσιν συντελουμένην διὰ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τουτέστι κατευθυνομένην πρὸς τὴν φυσικὴν πραγματικότητα, καὶ εἰδικώτερον ἢ ἀνάγκη τοῦ **δεοντολογικοῦ** χαρακτηῆρος αὐτοῦ, καταδεικνύεται ἔμφανεστερον ἢ τὸν συγκρίωμεν πρὸς ἀνάλογον γεγονός ἐν τῇ φύσει, δηλαδή ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὸ ὁποῖον ἐπίσης θὰ ἠδύνατο νὰ ὁρισθῇ ὡς «καταλογισμός». Τοιοῦτος φυσικὸς καταλογισμὸς λαμβάνει χώραν, ὅταν γίνεται λόγος περὶ τινος λειτουργίας ἐνὸς **ὀργανισμοῦ**. Λέγεται π. χ, ὅτι τὸ πτηνὸν ἴδει, ἂν καὶ μόνον ἐν μέρος τοῦ ὀργανισμοῦ του—ὁ λάρυγξ—λειτουργεῖ. Λέγεται δὲ τὸ δένδρον ἀνθεῖ ἂν καὶ εἰς μοναδικὸς κλαδίσκος ἐνὸς μόνου κλάδου βγάζει ἕνα ἄνθος. Οὕτω ἀναφέρεται ἡ λειτουργία τοῦ μέρους εἰς τὸ ὅλον, καταλογίζεται μία πράξις εἰς τὸ ὅλον, ὡς ἐνιαῖον ὑποκείμενον, ὡς εἰς «φορέα», διότι λαμβάνει χώραν ἐντὸς τοῦ συστήματος τοῦ ὅλου. Πρέπει λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ πολιτεία εἶναι φυσικὸς ὀργανισμὸς, ἀποτελούμενος ἐξ ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶναι τὰ ὀργανά του, ὅπως ὁ ζῶν ὀργανισμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ κυττάρα του ἢ ἀπὸ σχετικῶς αὐτοτελεῖς ομάδας κυττάρων (τὰ ὀργανα ἐν τῇ στενῇ ἐννοίᾳ, ὡς ἡ καρδία, ὁ ὀφθαλμός). Εἰς αὐτὸ τὸ **ἐσπευσμένον** συμπέρασμα δύνανται νὰ καταλήξουν μόνον οἱ παραβλέποντες τὴν θεμελιώδη διάκρισιν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τῶν δύο εἰδῶν τοῦ καταλογισμοῦ. Ὁ «φυσικὸς» καταλογισμὸς συντελεῖται πρὸς ὅλον τι, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐνότης εἶναι ἀμέσως δεδομένη εἰς τὰς αἰσθήσεις μας. Βλέπομεν τὸ πτηνὸν καὶ ἀπτόμεθα τοῦ δένδρου ὡς ἐνὸς ὄντος. Τὴν **πολιτείαν** ὅμως δὲν δυνάμεθα οὔτε νὰ τὴν ἴδωμεν, οὔτε νὰ τὴν ἀκούσωμεν ὡς ἐ.ότητα, οὔτε νὰ ἀγγίξωμεν αὐτήν. Εἰς τὴν αἰσθησιν εἶναι μόνον ἀτομικαὶ πράξεις δεδομέναι, μὴ δυνάμεναι νὰ θεωρηθῶσι ὡς πολιτειακαὶ πράξεις, ἐφ' ὅσον ἄνευ ἐτέρων προϋποθέσεων ἐξετάζονται καθ' ὅλου ὡς φυσικὰ φαινόμενα. Πρέπει νὰ σκεφθῶμεν κατὰ ἴδιον τρόπον, πρέπει νὰ προϋποθέσωμεν μίαν ἰσχύουσαν ἐννομον τάξιν, ἵνα ἐκ τῆς φοβεραῆς πληθύος τῶν πραγματικῶν περιστατικῶν ἀποχωρίσωμεν τὰ δυνάμενα νὰ χαρακτηρισθῶσι ὡς πολιτειακαὶ πράξεις. Τότε ὅμως, ὡς μέρος ὅλου τινός, τὸ ὄργανον φυσικοῦ τινος ὀργανισμοῦ, εἶναι ὄργανον διὰ τὴν **δλότητα** τοῦ ὀργανισμοῦ, εἶναι ὄργανον πρὸς **πᾶσαν** **κατεύθυνσιν** τῆς ζωτικῆς του ἐνεργείας καὶ μὲ **ὅλας** τὰς λειτουργί-

ας του. Οιαδήποτε μεταβολή και ἀνλαμβάνει χώραν και εἰς τὸ ἐλάχιστον μέρος ἑνὸς τοιούτου ὀργανισμοῦ, ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὸ ὅλον· οἰονδήποτε μέρος ὀργανισμοῦ τινος και ἂν λειτουργεῖ, λειτουργεῖ ἐν αὐτῷ ὁλόκληρος ὁ ὀργανισμὸς ὡς «φορεὺς» ἢ ὡς «ὑποκείμενον» πασῶν τῶν λειτουργιῶν πάντων τῶν μερῶν. Εἰς τὸν λεγόμενον κοινωνικὸν ὀργανισμὸν τῆς πολιτείας τὰ πράγματα ἔχουν ἐντελῶς ἄλλως. Ὅταν λέγεται, ὅτι ἡ πολιτεία «ἀποτελεῖται» ἀπὸ ἀνθρώπους, παραβλέπεται, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἀιήκει μόνον μερικῶς και μάλιστα μὲ ἐν μικρὸν μέρος τῆς ὑπάρξεως, ἢ ὀρθώτερον τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ, εἰς τὴν πολιτείαν και ἂν πρόκειται ἀκόμη· περὶ τῆς κυριαρχικωτέρας πολιτείας. Ὅτι πράττει ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος συμπίπτει νὰ εἶναι και πολιτειακὸν ὄργανον, δὲν εἶναι πολιτειακὴ πράξις. Ἀνθρώπος, ἐνδεχομένως ἐκπληρῶν ἔργα δικαστοῦ, προβαίνει εἰς πράξεις πολιτειακῶς ἀπολύτως ἀδιαφόρους, πράξεις κειμένας ἔξω τῆς πολιτειακῆς τάξεως, ὡς ὅταν ἐξέρχεται εἰς περίπατον μετὰ τῶν τέκνων του. Ἐνεργεῖ πολιτειακὰς πράξεις και εἶναι ὡς ἐκ τούτου ὄργανον τῆς πολιτείας, ὅταν ὑπὸ καθωρισμένας περιστάσεις, μὲ καθωρισμένην διαδικασίαν, εἰς καθωρισμένον τρόπον και μὲ καθωρισμένας λέξεις ἐκδίδει ἀπόφασιν. Τούτου ἔνεκεν χρειαζόμεθα μίαν *ἐκλεκτικὴν ἀρχὴν* διὰ τῆς ἧς θὰ διαχωρίζωμεν ἐκ τῶν λειτουργιῶν ἀνθρώπου ἐνεργοῦντος ὑπὸ ὠρισμένας συνθήκας και ὡς πολιτειακοῦ ὄργανου τὰς λειτουργίας τὰς ἀνηκούσας εἰς τὸ σύστημα τῆς πολιτείας. Αὐτὴ ἡ ἐκλεκτικὴ ἀρχὴ ἢ ὁποία, διὰ τοὺς προορηθέντας λόγους, δὲν χρειάζεται εἰς τὴν κατὰ φύσιν θεωρίαν διὰ τὸν φυσικὸν καταλογισμόν, εἶναι ὁ *κανὼν δικαίου* (Norm), δι' οὗ τὸ πραγματικὸν γεγονὸς καθίσταται τὸ πρῶτον πολιτειακὴ πράξις. Μόνον *τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου διαμορφούμενον* πραγματικὸν γεγονὸς εἶναι πολιτειακὴ πράξις· μόνον ἐν αὐτῷ ἐνεργεῖ ἢ «πολιτεία». Καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχει εἰς τὸν κοινωνικὸν κόσμον φαινόμενον, τελείως ἀποκλειόμενον ἀπὸ τὸν φυσικὸν κόσμον, *τὸ ἀνυπόστατον*, ἢ ἀνυπόστατος πολιτειακὴ πράξις. Μία ἀτομικὴ ἐνέργεια δύναται νὰ ἐμφανισθῇ μὲ τὴν ὑποκειμενικὴν ἀξίωσιν νὰ ἰσχύσῃ ὡς πολιτειακὴ πράξις, ἐνῶ *ἀντικειμενικῶς* δὲν εἶναι τοιαύτη· τοῦτο εἶναι μία ἀνυπόστατος πολιτειακὴ πράξις, ἀνυπόστατος, διότι δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τοὺς ἀπὸ πολιτειακῆς τάξεως εἰς τοιαύτας πράξεις ἐπιβαλλομένους ὄρους, ἀνυπόστατος ὄχι μόνον ἀπὸ *νομικῆς*, ἀλλὰ και *κοινωνικῆς* ἀπόψεως, ἂν κατ' ἀρχὴν θέλο-

μεν νὰ διακρίνωμεν αὐτὰ τὰ δύο πράγματα. Εἰς τὸν κόσμον τῆς φύσεως, τῶν φυσικῶν ὀργανισμῶν, δὲν ὑπάρχουν ἀνυπόστατοι φυσικαὶ ἢ ὀργανικαὶ πράξεις.

§ 9. Τὸ προσδίδον εἰς τὸ φυσικόν, τοῦτέστι εἰς τὸ αἰσθητὸν περιστατικὸν τῆς ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ συντελουμένης ἀνθρωπίνης πράξεως, τὸν χαρακτῆρα τῆς πολιτειακῆς πράξεως, τὸ ἀνυψοῦν αὐτὸ ἐκ τῆς σφαιράς τῆς φύσεως εἰς ἰδιαιτέραν, ὑπ' ἄλλων νόμων διεπομένην, σφαῖραν, τοῦτο εἶναι τὸ νόημα τὸ ὁποῖον προσλαμβάνει ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς πράξεως ταύτης ὡς *ισχυρᾶς* προὑποτιθεμένης τάξεως, τὴν ὁποίαν ἤδη καὶ καθωρίσαμεν ὡς πολιτείαν. Δυνάμεθα ὡς ἐκ τούτου τὴν τάξιν ταύτην νὰ ἀποκαλέσωμεν ὡς *νοητικὸν σχῆμα* (*Deutungsschema*), ὡς *ἰδανικὸν* σύστημα, τῇ βοήθειᾳ τοῦ ὁποίου ὠρισμένα πραγματικὰ γεγονότα κατανοοῦνται ὡς πολιτειακαὶ πράξεις, ἐφ' ὅσον διαπιστοῦται ἡ πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο σύμπτωσης αὐτῶν. Ὅποιος δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἀσφαλῆ παρὰ εἰς τὸν κόσμον τῆς φυσικῆς πραγματικότητος, ὁποῖος φρονεῖ ὅτι μόνον, τὸ διὰ τῶν αἰσθήσεων γινωσκόμενον εἶναι «ἀληθές» καὶ πραγματικόν, θὰ ἠδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι διὰ τοῦ ἰδανικοῦ, νοητοῦ σχήματος κατανοοῦνται μόνον *πραγματικὰ*, δηλαδή μόνον διὰ τῶν αἰσθήσεων γνωστὰ γεγονότα καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι πολιτεία δὲν εἶναι τὸ ἰδανικὸν σύστημα, τὸ κατάλληλον πρὸς κατανόησιν πραγματικῶν γεγονότων, ἀλλὰ εἶναι αὐτὰ ταῦτα τὰ πραγματικὰ γεγονότα, θεωρούμενα ἀπὸ τὸ ὠρισμένον τοῦτο σύστημα. Καὶ οὕτω θὰ ἐνόμιζε, ὅτι ἔσωσε τὴν φυσικὴν πραγματικότητα τῆς πολιτείας. Ἄλλ' ὅμως εἰς τὴν χρησιμεύει αὕτη ἢ μικρὰ πλάνη, ἐὰν τελικῶς πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὰ «πραγματικὰ» αὐτὰ γεγονότα, ὡς *τοιαῦτα*, οὐδένα ἔχουσι πολιτειακὸν χαρακτῆρα, ὅτι ἡ πολιτειακὴ αὐτῶν ὑπόστασις ἀπορρέει ἐκ τοῦ ἰδανικοῦ συστήματος, ὅτι ἐδρεύει αὕτη ἐν τῇ ἰδανικῇ αὐτῇ σφαιρᾷ, διότι ὅ,τιδήποτε οὐσιῶδες λεχθῆ περὶ πολιτείας, πρέπει πράγματι νὰ ἀφορᾷ τὴν πολιτειακὴν τάξιν, ἀκριβέστερον δ' εἰπεῖν, πρέπει *νὰ διατυπώσῃ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς πολιτειακῆς αὐτῆς τάξεως*. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς γενικῆς πολιτειολογίας.

§ 10. Ἡ πολιτεία δὲν διακρίνεται κατὰ τρόπον οὐσιαστικὸν ἀπὸ τὰς ἄλλας *κοινωνίας*, διὰ τοῦ δεοντολογικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος. Καὶ αἱ ἄλλαι κοινωνίαι ἐννοοῦνται μόνον ὡς δεοντολογικὰ συστή-

ματα. Ἡ οὐσία πάσης κοινωνικῆς ἐνώσεως δύναται να νοηθῆ μόνον ὡς δεσμὸς ἀποτελῶν τὸ ἰδιαίτερον νόημα τοῦ κοινωνικοῦ κανόνος (Norm). Ἡ εἰδικῶς κοινωνικὴ ἐνωσις, ἡ κοινωνικὴ πλοκὴ εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς σύνολον ὑποχρεώσεων, εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς δεοντολογικῆς τάξεως θεμελιωθεῖσα ὑποχρέωσις τῶν ἀνθρώπων πρὸς ὠρισμένην συμπεριφορὰν. Εἶναι ματαία ἡ ἀναζήτησις τῆς οὐσίας τῆς κοινωνίας, εἰς οἵασδήποτε καθαρῶς πραγματικὰς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπὸ τῆς κατηγορίας τῆς αἰτίας διεπομένας σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως δὲν ἐξηγεῖται διατι μόνον *ἡ σχέσις ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον* ἔχει *κοινωνικόν* χαρακτῆρα καὶ διατι ὄχι ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ζῶα ἢ πρὸς τὴν ἄψυχον φύσιν. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μόνον πραγματικὰς σχέσεις, ποῦ ἔχουν πάντοτε τὴν μορφήν αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, τότε δὲν ὑφίσταται μεταξὺ δύο ἀνθρώπων «δεσμὸς» οὐσιωδῶς διάφορος ἀπὸ τὸν ὑφιστάμενον μεταξὺ ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ ἐνὸς δένδρου, τὸ ὁποῖον ὑλοτομεῖται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἢ μεταξὺ μιᾶς φλογὸς οἰνοπνεύματος καὶ μιᾶς ὑπ' αὐτῆς θερμομανθείσης καὶ διασταλείσης στήλης ὑδραργύρου. Μόνον διότι δὲν ἔχει νόημα νὰ καταστήσωμεν ἄλλας σχέσεις ἐκτὸς *τῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων* περιεχόμενον κανόνων (Normen), ἀντικείμενον ρυθμίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως, πρέπει αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοιαύτας, μόνον δι' αὐτὸ ὁ κοινωνικὸς δεσμὸς, εἰς τὴν ἀκριβῆ αὐτοῦ ἐννοιαν, εἶναι ἔννομος δέσμευσις, ὑποχρέωσις. Μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν προϋπόθεσιν ἐμφανίζεται ἡ κοινωνία, ὡς ἀντικείμενον διάφορον τῆς «φύσεως» καὶ δύναται ἡ κοινωνικὴ θεωρία νὰ θεμελιωθῆ ὡς αὐτοτελὴς ἐπιστήμη ἐναντι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι διαμορφώσεως τῆς κοινωνιολογίας ὡς φυσικῆς ἐπιστήμης, ἄγουν εἰς τὴν διάλυσιν αὐτῆς. Ἡ κοινωνιολογία πρὸς τοιαύτην κατεύθυνσιν παρασυρομένη μετατρέπεται κατὰ κανόνα εἰς ψυχολογίαν τοῦ ἀτόμου· καὶ τοῦτο ἐφ' ὅσον, ὡς τῇ ἀληθείᾳ συχνάκις συμβαίνει, ὑπὸ τὸ κάλυμμα ὀρολογίας εἰλημμένης ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, δὲν διατυπώνει ἠθικοπολιτικὰς σκέψεις καὶ δὲν εὐρίσκειται οὕτω καὶ πάλιν ἐν τέλει εἰς τὸν κόσμον τοῦ δέοντος. Χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἀντίθεσις ὄντος καὶ δέοντος, φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ νόμου, πραγματικότητος καὶ ἀξίας, κατ' οὐσίαν συμπίπτει μὲ τὴν ἀντίθεσιν φύσεως.

καὶ πνεύματος. Ὡς κοινωνικὸν φαινόμενον ἡ πολιτεία δὲν ἔχει τὴν θέσιν τῆς εἰς τὸν κόσμον τῆς φύσεως, ἀλλὰ εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος.

§ 11. Ἐάν ἡ πολιτεία εἶναι, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ μορφαί, τάξεις τις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ συστήματος τῶν κανόνων, τότε παρίσταται ἡ ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἄλλας κοινωνικὰς ὁλοτήτας. Ἡ πολιτειακὴ τάξις διακρίνεται ἀπὸ τὰς λοιπὰς κοινωνικὰς τάξεις κυρίως διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἶναι **ἐξαναγκαστικὴ τάξις**. Τοῦτο δὲ εἶναι ἡ πολιτεία ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἔννοιαν καθ' ἑαυτὴν ἢ κατὰ τὰς ἐξουσίας ἐνός ἀτόμου εἰς αὐτὴν εἶναι, κατὰ ἓνα ὠρισμένον τρόπον, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν εἰς αὐτὴν ὑποτεταγμένων ἀνθρώπων· τοῦτο τὸ ἔχει κοινὸν ἡ πολιτειακὴ τάξις μετὰ ἄλλας κοινωνικὰς τάξεις. Διότι ὁ χαρακτήρ αὐτὸς δὲν συνίσταται κατὰ βᾶθος εἰς τίποτε ἄλλο, παρὰ εἰς τὸ ἀντικειμενικὸν κῦρος τῶν κανόνων. Ἡ πολιτειακὴ τάξις εἶναι ἐξαναγκαστικὴ τάξις κυρίως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι εἶναι **ἐξαναγκασμὸς ὑπὸ διατασσούσης τάξεως**. Οἱ κανόνες τῆς χαρακτηρίζονται διὰ τοῦ γνωρίσματος, ὅτι συνιστοῦν εἰδικὴν ἐξαναγκαστικὴν ἐνέργειαν, ἡ ὁποία, ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις, ἐκτελεῖται ὑφ' ἐνός ἀνθρώπου ἐναντίον ἐνός ἄλλου. Τὸ σχῆμα λοιπὸν τῆς ἐξαναγκαστικῆς αὐτῆς τάξεως εἶναι τὸ ἐξῆς. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἓνας ἀνθρώπος συμπεριφέρεται κατὰ ὠρισμένον τρόπον, τοῦτέστι πράττει ἢ ἀμελεῖ κάτι ὠρισμένον, πρέπει ἓνας ἄλλος ἀνθρώπος, ποῦ εἶναι τὸ «ὄργανον,» τῆς πολιτείας, νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ τοῦ πρώτου μίαν ἐξαναγκαστικὴν ἐνέργειαν.

Τοιαῦται ἐξαναγκαστικαὶ ἐνέργειαι ὑπάρχουν δύο, δηλαδή ἡ ποινὴ καὶ ἡ ἐκτέλεσις. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐξαναγκαστικῆς αὐτῆς τάξεως εἶναι νὰ προκαλέσῃ τοιαύτην συμπεριφορὰν τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ **ἀποφεύγηται ὁ ἐξαναγκασμὸς**. Κατὰ τὸ νόημα δὲ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ οἱ ἀνθρώποι πρέπει νὰ συμπεριφέρονται ἔτσι, ὥστε ἡ συμπεριφορὰ των νὰ μὴν ἀποτελῇ τὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐπακολούθησιν τῶν ἐξαναγκαστικῶν μέτρων. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποβλέπει ἡ πολιτειακὴ τάξις, πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ πολιτειακὴ τάξις ἐπιβάλλει τὴν ποινὴν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὴν ἀρνητικὴν πρὸς τὴν πολιτειακὴν τάξιν συμπεριφορὰν.